

## ❖ معرفی کتاب ❖

❑ سعیده سعیدی\* ❑

محمود سریع القلم، ایران و جهانی شدن، چالش‌ها و راه‌حلها، (تهران: مرکز تحقیقات استراتژیک، ۱۳۸۲).

مفهوم جهانی شدن پس از گوروش  
شوروی به مهمترین مفهوم در سنجش  
ماهیت روابط بین‌الملل، اقتصاد سیاسی  
بین‌الملل و روابط میان‌دولتها تبدیل شده است و قولها را محقق نموده که البته این جریان از نیمه  
گردید. نه تنها کشورهای صنعتی بلکه علوم در قرن ۲۰ که جهان را در بر گرفته است  
کشورهای تازه صنعتی شده نیز مفهوم  
جهانی شدن را به عنوان چالش جدید  
دولت‌مردان، برنامه‌ریزان و اندیشمندان  
علوم اجتماعی تلقی نموده‌اند.

\* دانشجوی کارشناسی ارشد دانشکده  
مطبق کاتولی جهانی شدن، نوسازی  
روابط بین‌الملل وزارت امور خارجه

مرکز مطالعات حاوریانه را می‌توان یکی از معدود متون مرتبط با جهانی شدن دانست که با رویکردی فرهنگی - تاریخی - جامعه‌شناختی و به طور واقع‌گرایانه‌ای به بررسی چالش‌های میان جمهوری اسلامی ایران و مقوله جهانی شدن پرداخته است.

این کتاب از ۳ قسمت اصلی و یک نتیجه‌گیری تشکیل شده و در صدد پاسخگویی به این سؤال است که آیا پدیده جهانی شدن با حاکمیت ملی جمهوری اسلامی ایران در تعارض است و بنا بر این زمینه‌های تعامل آن وجود دارد؟

مفروض پایه‌ای این تحقیق این است که تجربه ایران با غرب در طی دو قرن گذشته عمده‌ترین مانع پیش روی تعامل ایران با جهانی شدن است و این تعامل خواهندهای جمهوری اسلامی ایران از محیط بین‌المللی خود جنبه حداکثرگرایی داشته باشد. تعارض موجود همچنان ادامه پیدا خواهد کرد.

نویسنده در فرضیه تحقیق به طور مبسوطی بر وجه اقتصادی و فرهنگی جهانی شدن به عنوان وجوه غالب جهانی شدن اشاره می‌کند و معتقد است به علت صاتی قانون اساسی، هویت نظام سیاسی و تحریمات سنتی تاریخی ایران با غرب - جمهوری اسلامی ایران در پذیرش وجوه فرهنگی و سیاسی جهانی شدن محدودیت‌های بسیاری دارد و بهره‌برداری از وجوه اقتصادی آن هم بدون حل و فصل پارادوکس‌های سیاسی و فرهنگی ایران و جهان امکانپذیر نخواهد بود. لذا به منظور گسترش از پذیرش وجوه اقتصادی جمهوری اسلامی ایران و بهره‌برداری از امکانات و فرصت‌های جهانی شدن - خصوصاً فرصت‌های اقتصادی - می‌بایست به ثبوت بنیادهای فرهنگی و اجتماعی ایجاد استحکام در هویت ملی و همچنین تقویت هویت ملی و اقتصاد فکری تحکیم سیاسی در جهت‌گیری راهبردی ملی از جمله موارد بسیار مناسب خواهد بود.

نویسنده در فصل آملی مرتبط جهانی شدن به ایران - شعر کرده است از

متور موجود جهانی شدن به ویژه آنهايي  
 کته به مسائلي حاکمیت ملی بیشتر  
 پرداخته‌اند استفاده نماید.

از این منظر حکمت فکری حاکم بر  
 جریان جهانی شدن را سرمایه‌داری و  
 ثروت‌اندوزی می‌دانند.

از دیگر ویژگیهای جهانی شدن  
 می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

مجموعه‌ای بودن ارکان جهانی شدن  
 و مرتبط‌شدن تدریجی آن به نظام سیاس  
 و فرهنگ عمومی. فاعده‌ستدنی روابط  
 میان ملتها، دولتها و عموماً نهادها و  
 بازیگران، دسترسی سهل و گسترده به  
 داده‌ها، اطلاعات که منجر به رشد و  
 سلاطیت فکری شده‌است و همچنین  
 افزایش سطح اعتماد به محیط بین‌المللی  
 و پذیرفتن ریسک و مخاطره در تعاملات  
 ملتها، دولتها و نهادها.

اگر چه در دوره امپراتوری‌های گذشته  
 در جهان، دسترسی به سرزمین و ارتش  
 قدرتمند دو معیار قدرت بوده‌اند اما در  
 عصر جهانی شده، توان اقتصادی و  
 مجموعه عواملی که به آن منجر می‌شود

مانند فناوری علم، ساماندهی و خود  
 جمع‌ی‌سازی قدرت محسوب می‌شوند.  
 نویسنده در این فصل با تأکید بر  
 فضای نظریه جهانی شدن به بررسی نقاط  
 سخن و شبثت این پدیده می‌پردازد و  
 ضمن ارائه تعاریف مختلف از این مقوله  
 سعی می‌کند تا پایه روشنی برای بحث  
 اصلی خود که همانا تأثیر و تأثیر متقابل  
 جهانی شدن با تأکید بر مورد جمهوری  
 اسلامی ایران است ایجاد نماید.

به عنوان مثال نویسنده در جایی در  
 یکی دسته‌بندی‌ها تعریف مختلف از  
 جهانی شدن را متذکر می‌شود؛ اینکه ابتدا  
 جهانی شدن به معنای بین‌المللی شدن  
 است و در اینجاست افزایش سطح  
 ارتباطات تجاری و صنعتی سبب قرار  
 گرفتن معانی دیگری آن گسترش  
 ارتباطات جهانی می‌شود. معنی و میان -  
 دولتی است. چرا که نقش دولتها در  
 افزایش سطح مراودات میان شهروندان به  
 شدت کاهش یافته‌است. تعریف سوم از  
 جهانی شدن، به جهان‌شمولی تعبیر  
 شده‌است که نزدیک به بحث فاعله‌ستدنی

روابط میان ملتها و دولت‌هاست. در چنین شرایطی کنایه‌ها، افکار و خدمات در اختیار همگان قرار می‌گیرد و جزایری از کشورها و شهرها نه تنها به موارد مشابه مگر نمی‌کنند، بلکه کنایه‌ها و خدمات مشابه نیز مصرف می‌نمایند. مفهوم چهارم به غرض شدن برمی‌گردد، به عبارت دیگر سربانهای فکری و سیستم‌های تولیدی در غروب حسنه عمومی به خود گرفتارند و آخرین تعریف از جهانی شدن به غیر سوزمیس و غیر فضایی شدن روابط بین‌المللی و بین‌الدول اطلاق می‌گردد که در آن جغرافیا و مرزها متلاک نیستند و سازمان‌دهی تولید و سرمایه‌گذاری و نشر افکار بر اساس مرزبندی‌های سنتی و جغرافیایی و قومی منطبق نیستند. در این فصل به اصطلاح «انسانیت» و «مشارکت» از هم گسیختگی انجام می‌نماید و به علت مشارکت محدود مردم کشورهای جنوب در تحقق جهانی شدن، حاشیه‌نشینی جنوب افزایش یافته‌است. نویسنده در پایان فصل معتقد است فرآیند جهانی شدن یا نه می‌توانیم

بگرویم مثبت است و به معنی جهان شمول  
شدن نوعی انطباق است و به توالد انطباق  
کشورها به شرایط جدید وابسته است.  
مهمترین بعد جهانی شدن در حوزه  
اقتصادی است و کشورها برای اینکه  
بتوانند به درجه‌های از رشد و توسعه  
اقتصادی دست یابند، باید در این شبکه  
پیچیده وارد شده و خود را منطبق کنند.  
در ادامه بعد از بیان مباحث نظری در  
فصل بعد به بررسی افکار و تجربیات  
ایران در تعامل با نظام بین الملل به بررسی  
سیر تاریخی برخورد و تعامل ایران با  
مجموعه غرب بعد از فروپاشی شوروی و  
همچنین نفوذ حضور آنها در ایران  
مسی برداری نویسنده معتقد است اگر  
جهانی شدن نوعی تعامل با دست‌یابن به  
روش مسالمت‌آمیز و توجیح‌پذیر و انسانی  
چند جانبه میان یک کشور در سطح  
بیرونی آن است، تاریخ تحولات ایران با  
محیط بین‌المللی اغلب در سایه تقابل  
نژاده، نژاد و یا وابستگی بوده است و  
در جای‌جای این فصل به بیان  
مصادقاتی از خود و تأثیر و همچنین

رقابت شدید دول خارجی بخصوص  
روس - انگلیس و آمریکا در روابط  
سیاسی ایران می‌پردازد و بیان می‌دارد که  
مجموعه این مسائل فاکتور مهمی در  
شکل‌گیری ذهن تقابل‌گر ایرانی در مقابل  
«اجنبی» و «دیگانه» محسوب می‌شود.  
به زعم نویسنده مشکل مهم ایرانیان  
تعدد و تنوع بسیار گهکشان کانون‌های  
قدرت بوده است به طوری که امکان  
فکری متعدده به جدی پی‌راند و گسیکال  
بوده‌اند که امکان یافتن نقطه مشترک در  
میان آنها غیر ممکن بوده است. به همین  
تعلیل هیچ‌گاه اجتماع نظر مناسب در مورد  
اهداف و مصادقات ملی در ایران صورت  
گرفته است. همچنین ویژگی‌های فرهنگی  
و فرهنگ سیاسی نامطلوب ایرانی باعث  
دشمنانه‌ست که ایرانیان نتوانند یک سیستم  
تولم فوئی فی سنتیل داخلی را تشکیل دهند.  
علاوه بر این مسایل، دخالت مداوم  
خارجیان یا هم‌دستان داخلی آنها نزدیک  
به یک قرن و نیم چنان در روان ایرانی  
تأثیر گذاشته است که دشواری نوظهور و  
دسیسه‌های خارجی را واضح‌ترین روش

تجزیه و تحلیل سیاسی شده‌است. تعامل ثلث جهانی شدن، حاکمیت ملی نویسنده در ادامه به بررسی جامعه ایران پرداخته و معتقد است به واسطه اثرگذاری روحانیت بر بخش عظیمی از مردم ایران و رشد فرهنگ‌های خاص به موازات وابستگی سیاسی حکومتها، دین در مقابل غربی شدن قرار گرفته، زیرا به همان اندازه که جامعه به طرف غربی شدن سوق پیدا می‌کرده، از سنتها و آداب و فرهنگ مذهبی خود فاصله می‌گرفت. در همین رابطه باید اضافه کرد حکومت‌هایی در ایران مروج غربی شدن و ایجاد بودند که به شدت دست‌نشانده و وابسته بودند. بنابراین فالیس سیاست‌مدار که بنا بر این تحلیل گران سنتی جامعه، محدود و محدود را را دو روی یک سکه بدانند و علیه آن تبلیغ کنند. پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

در مجموع باید نحوه تحلیل جامعه را با ایران با دنیای جهانی شده کشور را با توجه به سابقه تاریخی آن تحلیل نمود و به عنوان یک جریان تاریخی به موضوع نگریست.

فصل بعدی کتاب حاضر به بررسی ایران است. فر واقع واحد تجزیه و تحلیل سیاسی و بین‌المللی

تجزیه و تحلیل سیاسی شده‌است. تعامل ثلث جهانی شدن، حاکمیت ملی نویسنده در ادامه به بررسی جامعه ایران پرداخته و معتقد است به واسطه اثرگذاری روحانیت بر بخش عظیمی از مردم ایران و رشد فرهنگ‌های خاص به موازات وابستگی سیاسی حکومتها، دین در مقابل غربی شدن قرار گرفته، زیرا به همان اندازه که جامعه به طرف غربی شدن سوق پیدا می‌کرده، از سنتها و آداب و فرهنگ مذهبی خود فاصله می‌گرفت. در همین رابطه باید اضافه کرد حکومت‌هایی در ایران مروج غربی شدن و ایجاد بودند که به شدت دست‌نشانده و وابسته بودند. بنابراین فالیس سیاست‌مدار که بنا بر این تحلیل گران سنتی جامعه، محدود و محدود را را دو روی یک سکه بدانند و علیه آن تبلیغ کنند. پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

در مجموع باید نحوه تحلیل جامعه را با ایران با دنیای جهانی شده کشور را با توجه به سابقه تاریخی آن تحلیل نمود و به عنوان یک جریان تاریخی به موضوع نگریست.

فصل بعدی کتاب حاضر به بررسی ایران است. فر واقع واحد تجزیه و تحلیل سیاسی و بین‌المللی

ملی محدودده خاک ایران نیست بلکه مجموعه دنیای اسلام در برابر دنیای غیر اسلام است. در واقع اصل حاکمیت ملی در دوره جمهوری اسلامی ایران در قالب مرزهای ایران تعریف نشده است بلکه واحد اصلی ارزیابی دنیای اسلام می باشد.

از طرف دیگر در فرآیندهای جهانی شدن اصل بر اقتصاد است و بسیاری از تصمیم گیریها در مسایل اقتصادی متمرکز است و در نتیجه اگر کشور میان پایه و در حال توسعه ای تصمیم گرفت در این فرآیند وارد شود نباید به دنبال استقلال اقتصادی باشد بلکه اقتصاد خود را در معرض تار و پود اقتصاد جهانی شدن به خصوص غرب قرار دهد که تمام این اشتیاقات تا حد زیادی می تواند با تمام توان در کنار هم برای جمهوری اسلامی ایران اصلح علوم اسلامی ایران در راه حل پیش رو دارند چرا که ماهیت انقلاب ۱۳۵۷ ضد غربی و ضد حضور خارجی در ایران بوده است. ماهیت نظام جمهوری اسلامی و مسایل تاریخی که بر ذهن ناخودآگاه رجال آن سایه افکنده و به حاکمیت ملی و

مشارکت پذیری با محیط بین المللی انحامید. به گونه ای می خواهد عمل کند که از طرفی یک حکومت عادی باشد و یا حالت طبیعی و تعاملی با جهان برآورده داشته باشد و از طرف دیگر همزمان با مراکز قدرت و صاحب روز و امکانات مبارزه کند و در بیرون از مرزهای خود فر بر عدالت باشد.

فصل پایانی کتاب هم با استفاده از نظریه پتر اوانز در رابطه با ماهیت تعامل میان کشورهای جهان سوم و کشورهای همسایه از دولتها و شرکتهای چند ملیتی به جمع بندی استدلالات خود می پردازد. به زعم نویسنده جهانی شدن فرآیندی است که با عزم و انرژی غیر منحل آسپایی آن پیش خواهد رفت. اشتیاقات در حال توسعه مانند جمهوری اسلامی ایران در راه حل پیش رو دارند چرا که ماهیت انقلاب ۱۳۵۷ ضد غربی و ضد حضور خارجی در ایران بوده است. ماهیت نظام جمهوری اسلامی و مسایل تاریخی که بر ذهن ناخودآگاه رجال آن سایه افکنده و به حاکمیت ملی و

سهمی با آن تعامل عمدتاً متفرق داشته باشد و موضوع عضویت را به تأخیر بیندازند در ضمن با توجه به پیشینه تاریخی تعامل ایرانیان با غرب، سامان داخلی، نظم و ثبات سیاسی، اجتماع نخبگان، قوه مقننه قابل اتکا در برابر خارجی، قاعده‌مندی روابط اجتماعی و امیدوار کردن مردم به آینده، توزیع رفاه حصری، دولت کوچک و بهره‌گیری از خجگان فکری از جمله عواملی هستند که ممانعت از نفوذ خارجی از یک طرف و بهره‌برداری وسیع از نظام بین‌الملل از طرف دیگر می‌شود.

به هر روی کتاب «ایران و جهان» به عنوان چالشها و راه‌حلها، به خوبی توانسته است روشی برای تحلیل و تبیین کنونی جامعه و نظام جمهوری اسلامی ایران ارائه دهد. به عبارت دیگر، حاصل علم‌الکلیه و دانشجویمان و اساتید حوزه‌های علوم دقیق گذشته معاصر جامعه ایران، توجه به

حالی و بررسی شرایط موجود برای ترسیم آینده و بیرون‌رفت از مشکلات روستی است که هر نظام سیاسی و جامعه‌ای باید در پیش‌گردد تا بتواند بنیادین خود را تضمین کند.

در مجموع باید گفت کتاب حاضر با نکیه بر بعد فرهنگی - جامعه‌شناختی - مکتب ایرانی طی ۱۵۰ سال اخیر توانسته است تصویری نسبتاً واقع‌بینانه از شرایط کنونی ایران و نظام بین‌الملل ارائه دهد و به نحوه تعامل دو مجموعه ایران و غرب دست زند.

کتاب «ایران و جهان» شدن، با مطلع بسیار زیبا و پر مضمون تقدیمه اول کتاب با تئوری سلیس و رسا و با نگاهی هولستیک از جمله متون بسیار جذاب و خواندنی است که مطالعه آن به همه به

انسانی - اجتماعی توصیه می‌گردد.